राष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयःतिरुपतिः ,

विद्यावारिधिप्रवेशपरीक्षा -2020

प्रश्नपत्रम्

विषयः - सिद्धन्तज्योतिषम् **पूर्णाङ्काः -100**

1 भारतीयसर्वप्राचीनसभ्यता का ?

A सिन्धुसभ्यता B वैदिकसभ्यता

C रामायणकालिकसभ्यता D सुमेरियासभ्यता

2 भारतीयशासकेषु कः चाणक्यं राजप्रासादात् बहिश्चकार ?

A चन्द्रगुप्तः B धननन्दः

C बिन्दुसारः D चन्द्रनन्दः

3 भारतीयसमाजे गर्भाधानसंस्कारादनन्तरं कः संस्कारः कार्यते ?

A सीमन्तोन्नयनम् B पुंसवनम्

C चूडाकर्म D जातकर्म

4 ब्रह्मयज्ञः कं सूचयति ?

A स्वाध्यायम् B देवपूजनम्

C ब्रह्मार्चनम् D ईश्वरभक्तिम्

5 भारतसंविधाने कस्यामनुसूच्यां संस्कृतभाषायाः स्थानं वर्तते ?

A नवम्याम् B अष्टम्याम्

C दशम्याम् D षष्ठ्याम्

6 दूरदर्शने प्रसारितसंस्कृतकार्यक्रमस्य नाम किम् ?

A संस्कृतभारती B वार्तावली

C संस्कारः D संस्कृतवार्ताः

7 संस्कृतभाषा देवभाषा इति केनोक्तम् ?

A दण्डिना B मम्मटेन

C विश्वनाथेन D कल्हणेन

8 श्रमणधर्मस्य सम्बन्ध कैः भवति ?

A बौद्धैः B जोराष्ट्रैः
C सिक्खैः D इस्लामैः

9 सांख्यदर्शनाधारेण अधोलिखितेषु किं तत्त्वम् अहङ्कारस्य विकाररूपं भवति ?

A बुद्धितत्त्वम् B इन्द्रियतत्त्वम्
C प्रकृतितत्त्वम् D पुरुषतत्त्वम्

10 "द्वादशलक्षणी"ति कस्य दर्शनस्य नाम ?

A जैनदर्शनस्य B पूर्वमीमांसादर्शनस्य
C उत्तरमीमांसादर्शनस्य D न्यायदर्शनस्य

11 पद्मपुराणस्य कस्मिन् खण्डे शकुन्तलोपाख्यानं प्राप्यते ?

A सृष्टिखण्डे B भूमिखण्डे
C स्वर्गखण्डे D पातालखण्डे

12 आगमशास्त्रे "बेरम्" नाम किम् ?

A मूर्तिः B मण्डलम्
C मुद्रा D मन्त्रः

13 मातृकासु "पुष्पिका" (Colophon) कुत्र भवति ?

A अध्यायान्ते B ग्रन्थारम्भे
C ग्रन्थमध्ये D पादटिप्पण्याम्

14 "सहस्रशीर्षं देवम्" – अनेन वाक्येन आरब्धं सूक्तं किम्?

A पुरुषसूक्तम् B अघमर्षणसूक्तम्
C नारायणसूक्तम् D विष्णुसूक्तम्

15 आयुर्वेदस्य मूलं कस्मिन् वेदे अस्ति?

A ऋग्वेदे B यजुर्वेदे
C सामवेदे D अथर्ववेदे

16 त्रिष्टुप् छन्दसि अक्षराणां सङ्ख्या का?

A 32 B 36
C 44 D 40

17 सर्वलघुः इति को गणः?

A जगणः B मगणः

C नगणः D सगणः

18 कौ छायाग्रहौ स्तः?

A शनिभौमौ B राहुकेतू

C सूर्यचन्द्रौ D गुरुशुक्रौ

19 विंशोत्तरीदशायां कति वर्षाणि भवन्ति?

A 120 B 100

C 108 D 20

20 सूर्यग्रहस्य मित्रग्रहः कः?

A गुरुः B बुधः

C शुक्रः D शनिः

21 अष्टादशसाहस्रीसंहिता इति कस्य पुराणस्य नामान्तरम्?

A श्रीमद्भागवतस्य B वराहपुराणस्य

C वामनपुराणस्य D ब्रह्मवैवर्तपुराणस्य

22 रामायणे स्वयम्प्रभागुहावर्णनं कस्मिन् काण्डे वर्तते?

A सुन्दरकाण्डे B अरण्यकाण्डे

C अयोध्याकाण्डे D किष्किन्धाकाण्डे

23 काव्यप्रकाशे उपमानोपमेययोः विपर्यासे कोऽलङ्कारः?

A अनन्वयः B विभावना

C विशेषोक्तिः D उपमेयोपमा

24 साहित्यदर्पणे साकल्येन लक्षणायाः कति भेदाः स्वीकृताः?

A षोडश B चतुर्विंशतिः

C अशीतिः D षट्

25 "अङ्गीकरोति यः काव्यं शब्दार्थावनलङ्कृती।
असौ न मन्यते कस्मादनुष्णमनलङ्कृती"॥
इत्येवं मम्मटकाव्यलक्षणे कः प्रश्नमुत्थापितवान्?

A जयदेवः B विश्वनाथः

C विद्यानाथः D भोजदेवः

26 प्रेजते इत्यत्र क: सन्धि: ?

A गुण: B पररूपम्

C वृद्धिः D पूर्वरूपम्

27 एतेषु साधुरूपं किम् ?

A सुगन्नीश: B सुगन्णीश:

C सुगणीश: D सुगण्णीश:

28 अहश्च रात्रिश्च अनयो: समाहार: इति विग्रहे किं रूपम् ?

A अहोरात्रम् B अहोरात्रि:

C अहोरात्र: D अहोरात्री

29 अधिहरि इत्यत्र क: समास: ?

A बहुव्रीहि: B अव्ययीभाव:

C तत्पुरुष: D कर्मधारय:

30 सुसिक्तम् इत्यत्र सु इत्यस्य का संज्ञा ?

A उपसर्ग: B उपपदम्

C कर्मप्रवचनीय: D अव्ययम्

31 भवत् - शब्दस्य षष्ठीबहुवचने किं रूपम् ?

A भवतानाम् B भवताम्

C भवतः D भवत्सु

32 अधिकरणं कतिविधम् ?

A द्विविधम् B त्रिविधम्

C चतुर्विधम् D पञ्चविधम्

33 त्वं लिखसि इत्यस्य वाच्यपरिवर्तनं कुरुत ।

A त्वया लिखति B त्वं लिखत

C त्वया लिख्यते D त्वया लिख्यसे

34 पक्व: इत्यत्र क: कृत्प्रत्यय: ?

A व B क्त

C अच् D तृच्

35 व्यासस्य अपत्यम् इत्यर्थे किं रूपम् ?

A वैयासकि: B व्यासकि:

C व्यासपुत्र: D व्यासि:

36 भीधातो: लटि प्रथमपुरुषैकवचनं रूपं किम् ?

A भेति B बभेति

C बिभेति D भयति

37 श्वन् शब्दस्य द्वितीयाबहुवचनं किम् ?

A श्वानम् B शुन:

C शुनान् D श्वान:

38 कण्ठेकाल: इत्यत्र क: समास: ?

A सप्तमीतत्पुरुष: B असमर्थसमास:

C बहुव्रीहि: D द्विगु:

39 मेघदूतकाव्यस्य मल्लिनाथविरचितव्याख्यायाः नाम किम् ?

A जीवातुः B बालप्रिया

C सञ्जीवनी D घण्टापथः

40 मधुराविजयम् इति चरित्रग्रन्थस्य कर्ता कः ?

A गङ्गादेवी B आर्यादेवी

C रामभद्राम्बा D पद्मगुप्तः

41 आनन्दवर्धनमतेन महाभारते अङ्गिरसः कः?

A वीरः B करुणः

C शान्तः D रौद्रः

42 वस्तुनः उत्तरोत्तम् उत्कर्षः कस्मिन् अलङ्कारे स्वीकृतः ?

A उपमालङ्कारे B रूपकालङ्कारे

C सारालङ्कारे D सूक्ष्मालङ्कारे

43 पुराणेषु कस्मिन् पुराणे संस्कृतालङ्कारविषयकं तत्त्वम् उपनिबद्धम् ?

A पद्मपुराणे B अग्निपुराणे

C गरुडपुराणे D नारदपुराणे

44 'मरणं प्रकृतिः शरीरिणाम्' इत्याद्युक्तिः कस्य ?

A अश्वघोषस्य B भासस्य

C कालिदासस्य D भारवेः

45 'मेघदूते चटुलशफरोद्वर्तनप्रेक्षितानि' इति कस्याः नद्याः विशेषणम् ?

A निर्विन्ध्या B रेवा

C गम्भीरा D सरस्वती

46 'वाक्यं रसात्मकं काव्यम्' – उक्तिरियं कस्य ?

A अभिनवगुप्तस्य B आनन्दवर्धनस्य

C मम्मटाचार्यस्य D विश्वनाथस्य

47 महाभारतस्य कस्मिन् पर्वणि शकुन्तलोपाख्यानं वर्णितमस्ति ?

A वनपर्वणि B भीष्मपर्वणि

C आदिपर्वणि D द्रोणपर्वणि

48 अजविलापः रघुवंशे कस्मिन् सर्गे वर्तते ?

A द्वितीयसर्गे B चतुर्थसर्गे

C अष्टमसर्गे D पञ्चमसर्गे

49 तापसवत्सराजस्य कर्ता कः ?

A अनङ्गहर्षः B मुरारिः

C विशाखदत्तः D महेन्द्रविक्रमः

50 पदानां मिथः सम्बन्धे बाधाया अभावः किमुच्यते ?

A मित्रता B योग्यता

C सत्यता D काव्यता

51 अधोलिखितेषु अन्तरिक्षविज्ञानानुसन्धाने कः प्रसिद्धः ?

A पठाणिसामन्तः B भासः

C विष्णुशर्मा D पराशरः

52 वेदेषु गवेषणाशब्दस्य कोऽर्थः प्राप्यते ?

A शस्त्रान्वेषणम् B आत्मान्वेषणम्
C शास्त्राण्वेषणम् D गाभ्यन्वेषणम्

53 परंब्रह्मानुसन्दध्यात्" इति सूत्रं कुत्र वर्तते ?

A तैत्तिरीयोपनिषदि B नृसिंहोत्तरतापिन्युपनिषदि
C बृहदारण्यकोपनिषदि D मनुस्मृतौ

54 संस्कृतभाषासाहित्यक्षेत्रे अनुसन्धानस्य का प्रमुखावश्यकता स्यात् ?

A प्राचीनभारतीयसंस्कृतेः सभ्यतायाश्च प्रतिष्ठा
B संस्कृतशास्त्राणां मौलिकज्ञानवितरणम्
C संस्कृतशास्त्राणां संरक्षणम्
D संस्कृतशास्त्राणां सामाजिकसमस्यानिवारणायोपयोगः

55 प्राचीनानुसन्धातृमुनिषु वागायुर्योगवेत्ता कः ?

A वराहमिहिरः B ब्रह्मगुप्तः
C पतञ्जलिः D कालिदासः

56 अधोलिखितेषु अनुसन्धानस्य प्रकृष्टं लक्षणं किं स्यात् ?

A अनुपलब्धवस्तुनां लोकलोचनगोचरीकरणम्
B समुपलब्धानां तथ्यानां नवीनरूपेण नूतनसिद्धान्तैः उपस्थापनम्
C समस्यायाः सिद्धान्तैस्सह निवारणम्
D एतत्सर्वम्

57 विषयनिर्वाचने समुचितसामग्र्यभावात् शोधः कीदृशः भवितुमर्हति

A सफलः B असम्पूर्णः भ्रमात्मको वा
C विलक्षणः D समाजोपयोगी

58 समीक्षकस्य हाल्- महोदयस्य मतानुसारेण मातृकासु भ्रमाः कतिविधाः भवन्ति ?

A द्विविधाः B त्रिविधाः
C चतुर्विधाः D बहुविधाः

59 राष्ट्रस्य अतीतां घटनां, साहित्यं, संस्कृतिं वा समाश्रित्य नूतनतया क्रियमाणमनुसन्धानं केन नाम्ना परिचितम् ?

A क्रियात्मकमनुसन्धानम् B ऐतिहासिकमनुसन्धानम्

C व्याख्यात्मकमनुसन्धानम् D किमपि न

60 व्याख्यात्मकः शोधः कीदृशः भवति ?

A विश्लेषणात्मकः B प्रयोगात्मकः

C तुलनात्मकः D सम्पादनात्मकः

61 अनुसन्धाननिमित्तमिदमपेक्षितम् -

A क्रमबद्धयोजनानिर्माणम् B मार्गदर्शनप्रदानम्

C आर्थिकमायोजनम् D पुस्तकालये उपवेशनम्

62 राष्ट्रियपाण्डुलिपिसंस्थायाः ध्येयवाक्यं किम् ?

A या विद्या सा विमुक्तये B तमसो मा ज्योतिर्गमय

C विज्ञानमुपास्व D मातृका रक्षत

63 भारतस्य संस्कृतपत्रिकाः पत्रकाराश्च इति कीदृशम् अनुसन्धानं भवितुमर्हति ?

A सर्वेक्षणम् B शास्त्रीयम्

C तुलनात्मकम् D क्षेत्रीयम्

64 "Research is a careful, systematic and objective investigation conducted to obtain valid facts, draw conclusions and established principles regarding an identifiable problem in some field of knowledge." इति केन वैदेशिकेनोक्तम् ?

A Clarke and Clarke B Clifford Woody

C John W. Best D Martyn Shuttle Worth

65 पाठभेदादिसमीक्षा कदा क्रियते ?

A मातृकासम्पादने B आलङ्कारिकपर्यालोचनायाम्

C ग्रन्थकृदः व्यक्तित्वकृतित्वविचारे D दार्शनिकपरिशीलने

66 मातृकायाम् उल्लिखिता "ग्रहर्षिवियच्चन्द्राः" इति पङ्क्तिः कां संख्यां बोधयति ?

A 1079 B 1879

C 1179 D 6179

67 अनुसन्धाने विषयचयनसन्दर्भे किं न द्रष्टव्यम् ?

A अनुसन्धातुः बोधनक्षमता B अनुसन्धातुः विषयं प्रति प्रीतिः

C विषयं प्रति पाठकानामभिरुचिः D विषयं प्रति परेषां निन्दनम्

68 अन्तर्जाले अधोलिखितेषु किं Internet Searching Tool रूपेण नोपयुज्यते ?

A Google B Yahoo

C Bing D Whatsapp

69 महस्विनी" इति शोधपत्रिका कया संस्थया प्रकाश्यते ?

A तिरुपतिस्थराष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयेन

B केन्द्रीयसंस्कृतिविश्वविद्यालयस्य राजीवगान्धिपरिसरेण

C श्रीजगन्नाथसंस्कृतविश्वविद्यालयेन

D सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयेन

70 अखिलभारतप्राच्यविद्यासम्मेलनं कया संस्थया क्रियते ?

A केन्द्रमानवसंवलविकासमन्त्रालयेन

B भण्डारकरप्राच्यविद्याऽनुसन्धानकेन्द्रेण

C सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालयेन

D सिण्डिआ-प्राच्यविद्याकेन्द्रेण

71 "Oriental Research Institute (ORI) " कुत्र वर्तते ?

A केरले B ताञ्जावूरे

C मैशूरे D पुनेनगरे

72 भण्डारकरप्राच्यविद्यागवेषणाकेन्द्रात् प्रकाशितस्य महाभारतग्रन्थस्य सम्पादनायाम् अयं नास्ति ?

A सूक्तङ्करः B वेल्वल्करः

C दाण्डेकरः D पि.वि.काणे

73 National Manuscript Mission इति संस्थायाः प्रकाशनेषु एतन्नास्ति –

A कृतिबोधः B समीक्षिका

C तत्त्वबोधः D संस्कृतप्रतिभा

74 आधुनिकयुगे दर्शनशास्त्रानुसन्धानस्य काऽऽवश्यकता ?

A भोगाय B मोक्षाय

C भोगाय मोक्षाय च D न भोगाय न च मोक्षाय

75 बोरी (BORI) इत्यस्य सम्पूर्णं स्वरूपमिदम्?

A Bhandarkar Oriental Research Institute

B Bharatiya Oriental Research Institute

C Brahmasamaja Oriental Research Institute

D Babasaheb Oriental Research Institute

76 त्रिज्यायाः कलात्मकं मानं भवति –

A 3438 B 3638

C 3434 D 3238

77 पञ्चताराग्रहाः के –

A सूर्यः, चन्द्रः, भौमः, बुधः, गुरुः

B चन्द्रः, भौमः, बुधः, गुरुः , शुक्रः

C भौमः, बुधः, गुरुः , शुक्रः, शनिः

D बुधः, गुरुः , शुक्रः, शनिः, सूर्यः

78 सदामार्गीग्रहौ कौ ?

A भौम-बुधौ B सूर्य-चन्द्रौ

C राहू-केतू D शनि-भौमौ

79 रेखादेश-स्वदेशयोः पूर्वापरमन्तरं भवति –

A देशान्तरम् B उदयान्तरम्

C चरान्तरम् D अक्षांशः

80 केतकीग्रहगणितानुसारेण अहर्गणसाधने एकस्मिन् चक्रे वर्षाणि भवन्ति -

A 25 B 19

C 11 D 17

81 “ज्योतिर्विज्ञानम्” इति ग्रन्थस्य कर्ता अस्ति –

A गणेशदैवज्ञः B केतकरः

C धूलिपाल-अर्कसोमयाजी D सुधाकरद्विवेदी

82 परमक्रान्तिमानं भवति –

A 22° B 24°

C 20° D 26°

83 कालमानानि कतिविधानि भवन्ति –

A नव B दश

C एकादश D सप्त

84 एकस्मात् सूर्योदयात् अपरं सूर्योदयं यावत् भवति –

A नाक्षत्रदिनम् B सावनदिनम्

C सौरदिनम् D चान्द्रदिनम्

85 चन्द्रग्रहणे छाद्यः भवति –

A सूर्यः B भूभा

C भौमः D चन्द्रः

86 सूर्यग्रहणं भवति –

A पूर्णिमायां B अमायां

C शराभाव-अमायां D शराभाव-पूर्णिमायां

87 चन्द्रग्रहणे स्पर्शः कस्यां दिशि भवति ?

A पूर्वदिशि B पश्चिमदिशि

C उत्तरदिशि D दक्षिणदिशि

88 सूर्यग्रहणे छादकः भवति –

A सूर्यः B चन्द्रः

C भूभा D भौमः

89 लम्बनाभावः भवति –

A क्षितिजे B खमध्ये

C पृष्ठस्थाने D कुत्रापि न भवति

90 पूर्णग्रहणे स्पर्शादि-अवस्थाः भवन्ति -

A 3 B 2

C 1 D 5

91 सिद्धान्ततत्वविवेकस्य कर्ता कः ?

A भास्कराचार्यः B कमलाकरः

C केतकरः D गणेशदैवज्ञः

92 "आर्यभटीयम्" नामके ग्रन्थे कति पादाः ?

A 4 B 3

C 2 D 5

93 सूर्य: कस्मिन् वृत्ते भ्रमति ?

A नाडीवृत्ते B विमण्डलवृत्ते

C क्रान्तिवृत्ते D याम्योत्तरवृत्ते

94 को नाम शरः ?

A ग्रहस्थान-ग्रहबिम्बयोः अन्तरम्

B नाडी-क्रान्तिवृत्तयोः अन्तरम्

C नाडी-विमण्डलवृत्तयोः अन्तरम्

D नाडी-पूर्वापरवृत्तयोः अन्तरम्

95 "तेजसां गोलकः सूर्यः ग्रहर्क्षाण्यम्बुगोलकाः|
प्रभावन्तो हि दृश्यन्ते सूर्यरश्मिप्रदीपिताः ||"
इत्ययं श्लोकः कस्य ग्रन्थस्य -

A आर्यभटीयस्य B सूर्यसिद्धान्तस्य

C सिद्धान्तशिरोमणेः D ग्रहलाघवस्य

96 अनुलोमगतिर्नौस्थः पश्यत्यचलं विलोमगं यद्वत् | अचलानि भानि तद्वत् समपश्चिमगानि लङ्कायाम् || इत्ययं श्लोकः कस्मिन् ग्रन्थे अस्ति -

A सिद्धान्ततत्वविवेके B सूर्यसिद्धान्ते

C केतकीग्रहगणिते D आर्यभटीये

97 स्थिरकरणानां संख्या भवति –

A 7 B 4

C 5 D 11

98 नक्षत्रस्य कलात्मकं मानं भवति –

A 800^{I} B 750^{I}

C 850^{I} D 900^{I}

99 एकस्मिन् भचक्रे (वृत्ते) कलाः भवन्ति –

A 1800 B 3600

C 21600 D 800

100 अक्षक्षेत्रेषु यदि कर्णः = पलकर्णः, कोटिः = द्वादशाङ्गुलशङ्कुः, तर्हि भुजः = ?

A पलभा B त्रिज्या

C अक्षज्या D क्रान्तिज्या

ANSWER KEY

Ph.D in Sidhanta Jotisha

Q. No	**KEY**	***Q. No***	**KEY**	***Q. No***	**KEY**	***Q. No***	**KEY**
1	**A**	**26**	**B**	**51**	**A**	**76**	**A**
2	**B**	**27**	**D**	**52**	**D**	**77**	**C**
3	**B**	**28**	**C**	**53**	**B**	**78**	**B**
4	**A**	**29**	**B**	**54**	**D**	**79**	**A**
5	**B**	**30**	**C**	**55**	**C**	**80**	**B**
6	**B**	**31**	**C**	**56**	**D**	**81**	**C**
7	**A**	**32**	**B**	**57**	**B**	**82**	**B**
8	**A**	**33**	**C**	**58**	**B**	**83**	**A**
9	**B**	**34**	**B**	**59**	**B**	**84**	**B**
10	**B**	**35**	**A**	**60**	**A**	**85**	**D**
11	**C**	**36**	**C**	**61**	**A**	**86**	**C**
12	**A**	**37**	**B**	**62**	**C**	**87**	**A**
13	**A**	**38**	**C**	**63**	**D**	**88**	**B**
14	**C**	**39**	**C**	**64**	**A**	**89**	**B**
15	**A**	**40**	**A**	**65**	**A**	**90**	**D**
16	**C**	**41**	**C**	**66**	**A**	**91**	**B**
17	**C**	**42**	**C**	**67**	**D**	**92**	**A**
18	**B**	**43**	**B**	**68**	**D**	**93**	**C**
19	**A**	**44**	**C**	**69**	**A**	**94**	**A**
20	**A**	**45**	**C**	**70**	**B**	**95**	**B**
21	**A**	**46**	**D**	**71**	**C**	**96**	**D**
22	**D**	**47**	**C**	**72**	**D**	**97**	**B**
23	**D**	**48**	**C**	**73**	**D**	**98**	**A**
24	**C**	**49**	**A**	**74**	**C**	**99**	**C**
25	**A**	**50**	**B**	**75**	**A**	**100**	**A**